

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 3112

Ob novih nastavitvah

Starejša učiteljska generacija je bila ob dovršitvi učiteljske šole v povsem drugačnem položaju nego današnja. Z maturitetnim spričevalom učiteljskega v žepu je v prejšnjih časih imel vsak abiturient odprto pot v učiteljsko službo. Nič ni bilo treba čakati, kajti s šolskim letom, ki je sledilo maturi, je že dobil vsako svoje službeno mesto. Nekaterim so bili pripravljene nastavitveni dekreti že v času, ko so maturirali, drugi so jih dobili meseca septembra ali oktobra, in le redki so bili, ki so morali še kak mesec počakati na svoje službeno mesto. Tedaj jih sicer niso čakale sijajne plače, kajti začetniki so bili tudi takrat zelo skromni, da naravnost mizerno nagradi za svoje učiteljsko delo, toda službo so dobili in s tem so stopili na življenjsko pot, za katero so se pripravljali na učiteljsku. Kontinuiteta med pripravo in praktičnim delom je bila neokrnjena.

In danes? Nešteto krat smo že poudarjali na tem mestu, kako težek je položaj današnjega učiteljskega naraščaja, poudarjali smo, da prav ta težki položaj narekuje nujnost novih nastavitv, poudarjali pa predvsem dejstvo, da naša šola naravnost kliče po novih mladih učnih močeh. — Na stotine jih čaka dve, tri, štiri in tudi več let, toda tudi prenatrpani razredi, šole brez učiteljev čakajo.

Tekom meseca septembra je bilo letos nastavljenih 170 učiteljskih abiturientov in abiturientinj. Prav lepo število jih je, ki bodo rešeni tega dolgega čakanja in brezdelja. Na drugem mestu prinašamo imena onih, ki so bili zadnji nastavljeni. Tudi v prejšnji številki »Učit. tovariša« so bile objavljene nove nastavitve. Objavili smo ta imena s polno zavestjo, da bodo prizadejala mnogim neizmerno veselje, a zopet drugim neizmerno žalost. Tisti, ki so rešeni čakanja, se morda prvič po dovršenih študijah veselijo prav od srca, a oni, ki niso opazili svojih imen med objavljenimi, pa so potrti, ker vedo, da je zopet za leto dni zapečaten njihova usoda.

Morda bo novo proračunsko leto prineslo tudi njim odrešenje, morda bodo čez leto dni nastavljeni, morda čez leto dni rešeni tega dolgega, dolgega čakanja.

Lepo je število 170 novih učiteljev in učiteljic, toda primankljaj učnih moči na šolah v Sloveniji s tem še ni povsem pokrit. Še vedno primanjkuje približno 150 učnih moči, še vedno je mnogo nezasedenih učiteljskih mest, in še nadalje bo čakalo nekaj nad 500 brezposelnih učiteljskih abiturientov in abiturientinj na proračunsko možnost za svojo zaposlitev. Toda te številke veljajo samo za Slovenijo, ki ima sorazmerno največ šol, a obenem tudi največ brezposelnih abiturientov. Po vseh drugih banovinah je potreba po novih šolah, po novih učnih močeh še mnogo večja nego pri nas. V dravski banovini je odstotek nepismenih v primeri z ostalimi banovinami najmanjši, toda naši abiturienti in abiturientinje bi bili pripravljene iti tudi drugam, da bi le bili nastavljeni kot učitelji in učiteljice.

V dnevnem časopisu smo čitali, da je v naši državi še 4.000.000 nepismenih — torej nekaj nad četrtino prebivalcev Jugoslavije. Če bi hoteli vsem tem preskrbeti šole in pouk, bi primanjkovalo še mnogo, mnogo učnih moči. Toda če bi se hotelo preskrbeti pouk vsaj onim šoloobveznim otrokom, ki so brez pouka in še danes zvišujejo število analfabetov v naši državi, tedaj bi še mnogo let ne bilo v Jugoslaviji nobenega brezposelnega učiteljskega abiturienta. Primanjkovalo bi jih in pri nastavitvah ne bi bilo treba tehtati socialnih razmer in ne šteti let, ki so jih prosilci preživeli v brezdelju. Nihče ne bi vprašal, po kakšnih principih se je presojalo one, ki so dobili službo, ker bi prišli prav vsi v poštev.

Toda za to bi bilo treba upoštevati v prvi vrsti interese naroda in gledati z odprtimi očmi v njegovo bodočnost in za te narodne interese bi se moralo najti zadostnih kreditov.

O sodelovanju Profesorskega društva z Učiteljskim udruženjem

Izjava bivšega predsednika Jugoslovanskega profesorskega društva gospode Radoje Kneževića.

Te dni je imela v Beogradu plenarno sejo uprava Jugoslovanskega profesorskega društva. Poleg članov glavne uprave so prisostvovali seji tudi predsedniki in tajniki sekcij iz vse države. Seja je bila sklicana, da bi se določilo stališče društva ob upokojitvi predsednika glavne uprave g. Radoje Kneževića. Kot je že znano, je bil v začetku meseca avgusta g. Knežević upokojen.

V zvezi s to sejo prinaša beogradska »Pravda« sledeči intervju z gospodom Kneževićem:

»Gospod predsednik! Kako se bodo sedaj razvijale stvari in odnosi v Proforskem društvu?»

»Predvsem vzemite na znanje, da nisem več predsednik. Sem samo reden član in upokojen predsednik Jugoslovanskega profesorskega društva. Uradniški zakon je kategoričen. Upokojenci ne morejo biti člani uprave. O tem faktskem stanju sem obvestil sejo, ki ji nisem prisostvoval, ker ne želim sodelovati pri sklepih, za katere ne nosim po zakonu več nikake odgovornosti. Dolžnost predsednika vršita sedaj podpredsednika g. Rajica Marinkovića, profesor III. moške gimnazije, in gospodična Julija Bošković, profesor II. ženske gimnazije v Beogradu.

Moja upokojitev ne more in ne sme vplivati na dosedanje smer našega društva. Obstojajo sklepi kongresa. Mi smo vedno bili daleč od vsake politike. Uspehi in neuspehi političnih režimov, ki so prehodni, se nas kot društva popolnoma nič ne tičejo. Država in narod sta večna, mi služimo samo njima in nečemo za drugo službo niti vedeti. Ako je kdor koli delal v zvezi s stanovsko organizacijo Jugoslovanskih profesorjev kake druge račune, se bo prevaril. V razpisu, razposlanem pododborom in sekcijam o priliki moje upokojitve, je glavna uprava povsem umestno poudarila sledeče: »Naši kongresi v zadnjih letih, posebno oni v Nišu in letošnji v Mostaru, so jasno pokazali dve stvari: prvič, da naše društvo ne misli odstopiti v nikakem primeru od svoje že utrjene nacionalne in stanovske linije, a drugič da te linije ne diktirajo ljudje, ki jih društvo postavlja sebi na čelo, marveč sami globoki interesi in prepričanje jugoslovanskih profesorjev...«

Kot mi vsi, je treba, da se tudi naša javnost in vsi odgovorni činitelji zavedajo tega, da sprememba osebnosti v stanovski zajednici jugoslovanskih profesorjev v nobenem primeru ne more pomenjati spremembe osnovnega ideala: služba narodu s častnim

vzgojnim delom in odločen odpor napram vsem onim, ki bi hoteli poniževati pomen tega plemenitega posla s poniževanjem prosvetnih delavcev. Da, to je treba vedeti in si dobro zapomniti. Vsakdo, ki bi skušal našo stanovsko zajednico usmeriti v drugo smer, bi morda trenutno dosegel kak uspeh zase, ampak bi po vsem gotovo izvršil moralni harakiri. Ne verujem, da bi se našli taki Japonci med nami. V nobenem primeru ne bi imel od njih nihče koristi. Ali se spominjate one anekdote o nekem sultanu, ki je z denarjem podkupil nekega poveljnika trdnjave, da mu izda grad, pošteno mu izplačal dogovorjeno nagrado, a potem ukazal, da izdajalca ubijejo. »Ako je lahko izdal svojega gospodarja, kaj bi bil zmožen narediti šele z menoj?« To je gola resnica.

»Ali nam morete povedati kaj o poteku Vaše planarne seje?»

Rekel sem Vam, da nisem bil prisoten na tej seji. Zato Vam o njenem poteku ne morem ničesar povedati. O tem Vam lahko pojasnijo gospodje podpredsedniki. Povem vam lahko edino o sklepu planarne seje, o sklepih, ki so poslani kraljevskim namestnikom, gospodu ministru prosvete in o katerih so obveščeni vsi naši pododbori. Ti niso več notranja zadeva seje, nego so namenjeni in oddani javnosti. Lahko Vam rečem, da sem z izidom zadovoljen. Planarna seja je izrazila popolno solidarnost z mano in mojim dosedanjim delom ter poudarila, da ostane stališče profesorjev o vseh vprašanih prosvetnih in nacionalnega življenja naše države nespremenjeno. Pripominjam, da sem naravnost presenečen s pljuskom cvetja in komplimentov, s katerimi so me obsuli moji tovariši iz glavne uprave in predstavniki sekcij iz vse države tudi v predstavi, ki je prečitana in oddana gospodu ministru prosvete in v resoluciji planarne seje. Tudi javnost in jaz se smeja samo veseliti krepkega in dostojanstvenega držanja naših profesorjev v današnjem času. To stališče, nespremenjeno tudi po upokojitvi predsednika glavne uprave, more predstavljati za nekoga bolno iznenadenje! zame, in za one, ki poznajo stvari v prosveti je bil edino ta izhod mogoč.

»Kaj nam lahko poveste o vašem sodelovanju z učiteljskim?»

»Naše sodelovanje z učiteljskim je bilo zelo blizu in skladno tekom vsega leta. Za vedno je izginil oni mali in neinteligentni antagonizem, ki je bil včasih ponekod med enimi in drugimi. Tudi najzaslepljenejšje je

beda spametovala. Danes vsi uvidevajo, da oni, ki ni prijatelj učiteljem, ne more biti prijatelj niti profesorjem. Prosveta je nedeljiv organizem in ako odsekate eno roko, občuti bolečino druga roka odnosno celo telo. Tudi vi veste, in naši javnosti je znano kakšna mrcvarjenja je moral prestati v preteklem letu učiteljski stan. To so, brez pretiravanja in ne v figuri rečeno, bile muke kakor v dobi prvih kristjanov. S tem se ni doseglo uspeha, ki so ga nekateri pričakovali. Vse leto se je vodila borba med našimi učitelji in med (naj parafraziram) »neko dobro znano neznano tujo silo«. V enem rovu je bila moč in morilno orožje, v drugem — morala in vera. Naši učitelji so predvsem verovali in potem bili pripravljene za to svojo vero doprinašati žrtve. Morali so zmagati in zmagali so! Po enem letu vojne v rovi se je v Skoplju koncem avgusta vršila odločilna bitka. To bitko so dobili učitelji. Morala naše trpeče države je dobila tu popolno satisfakcijo. S posebnim občutkom zadovoljstva in ponosa poudarjam, da so v tej borbi naši tovariši učitelji imeli najpopolnejšo moralno podporo tudi organizacije, ki sem ji načeloval, in brez vsake rezerve tudi mojo osebo. Po učiteljskem kongresu v Skoplju — ako bi pri nas moralni banditizem ne bil toliko razširjen, da izgleda kot dopuščen — bi se gotove osebnosti, ki jih poznam, umaknile s svojih položajev in odšle v samostan, da se tam do konca življenja v postu in molitvah pokorijo za svoje grehe napram narodnim vzgojiteljem — učiteljem.

»Kaj boste počeli vi po upokojitvi?»

»Kako kaj bom? Ono kakor doslej! Delal! Nisem se naučil brezdelja. Moja zavest

Svetovni nazor in šolsko nadzorstvo

Torej prodati se je treba, kakor je navada v naših krajih in v tej hiši!

(I. Cankar.)

Minili so časi, ko je bilo zvanje šolskega nadzornika dvignjeno na nedosegljiv piedestal, pod katerim je, vključena v svoje tesno zapeto znanje in v šablonsko tlako šolskega dela, trepetala množica podeželskega učiteljskega. V hitrem tempu povojnega človeškega ustvarjanja se je pokazala tudi notranja rast učiteljskega, ki v evoluciji napredka ni hotelo zaostati. Danes ni več redkost, če je aktivni ljudskošolski učitelj hkrati tudi absoluten filozofski fakultete ter tako vsaj teoretično (če že ne tudi praktično) v marsičem bogatejši na znanju filozofije, vzgoje, eksperimentalne psihologije, eksperimentalne pedagogike, antropologije... kakor ta ali oni nadzornik, ki ga je zgolj visoko število službenih let (če ne čisto tudi priporočilo politikov) postavilo na položaj šolskega nadzornika, da o novopredpisanim nadzorniškem izpitu niti ne govorim, ker mu je mogoče vprav zaradi starosti lahko še brez škode za svoj položaj, ušel. Pa tudi sicer so dandanes že precej gosti posejani učitelji, ki se morda ne morejo ponasati s pridobitvijo akademskih naslovov, a so si z vztrajnim študijem in konstruktivnim delom v šoli ter ostalih javnih popriščih pridobili znanja in sposobnosti, v tistem, za sebnem življenju pa tudi notranje zrelosti, da se morejo postaviti v isto vrsto s prenekaterimi šolskim nadzornikom.

Marsikdo se bo začuden vprašal, čemu vsa ta prozorna razglabljanja o vrednosti in oceni učiteljskega na eni, in šolskih nadzornikov na drugi strani. Za nadaljnji prikaz nasprotij, ki se s posebnim oziranjem na svetovni nazor učitelja kot osebnosti tako rada porajajo vprav ob priliki nadzorovanja njegovega dela po šolskem nadzorniku, pa se mi zdi ta, v prenekaterih ozirih zares otipljiva kritika, več ko potrebna.

Pred dvema letoma se je na tem mestu sprožilo polemično vprašanje o vrednosti nadzorniškega izpita. Zadevo je načel naš priznani pedagog prof. Gustav Šilih s člankom »Vprašanje nadzorniškega izpita«, njegovemu članku pa je referent Skala takoj v naslednji številki »Učiteljskega tovariša« priključil nekaj pojasnil. Z ventilacijo tega vprašanja se je izcimila pravcata polemična bitka za naziv šolskega svetovalca. Šlo je predvsem za to, da se v zakonu o nar. šolah in administrativno-prosvetnem poslovanju opusti naziv »reski šol. nadzornik« in uvede mesto njegovega naziva »šolski svetovalec«. Na zunaj je izgledalo, da gre pri vsej stvari res samo za naziv, vendar je zadevno vprašanje kmalu utonilo v pozabo. Toda s tem še ni rečeno, da se še vnaprej ne kaže potreba, ki naj bi se v interesu našega šolstva čimprej realizirala, da se predrugačeni naziv končno tudi zakonito osvoji. Z doseženo spremembo v nazivu se bo moral predrugačiti tudi dosedanja način nadzorovanja šole in urediti ocenjevanje učiteljskega s širših, življenjsko verjetnejših in predvsem objektivnejših zrelšč.

VSEBINA:

Ob novih nastavitvah.

O sodelovanju Profesorskega društva z Učiteljskim udruženjem. Svetovni nazor in šolsko nadzorstvo. Sodobno šolsko poslopje v Krogu. Fran Trošt 80-letnik.

Učiteljski pokret: Izpoved hrvaških učiteljskih pokretašev. — Med hrvaškimi učitelji pokretašev v Slovenskih Konjicah.

LISTEK: Hvala za pozornost.

Splošne vesti. — Osebnostne zadeve. — Kaj vse pišejo o učiteljsstvu, šoli, prosveti in JUU. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor - Emil Adamič. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

je čista in roke zdrave. To je dovolj in to je vse. Spremenil bom morda tudi vrsto svojega dela. Ampak to bo vedno delo v isti smeri, z isto vero in z istimi smotri. Globoko verujem v ljudski napredek, v prehodnost mojih voda in v ljubezen našega naroda do idealov svobode in pravice.

Prosim vas še eno.

Ob priliki svoje upokojitve sem prejel od raznih strani toliko čestitk in izrazov simpatij, da mi kljub najboljši volji ni mogoče zahvaliti se vsakemu posamezniku. Prosim vas, da vi to notirate in da bo to izraz moje hvaležnosti prijateljem in znancem, ki so se me spomnili tudi v tem času.

Da je sedanja praksa nadziranja, v času ko se progresivno učiteljsstvo bje za sodobni obraz šole, pogrešna in okostnela, pa da nadzorovanje šole ni vselej v skladu z načeli, ki jih propagira moderna, in resnično in neizmašeno življenje zakoreninjena šola, se vidi že iz tega, da so prosvetne oblasti pričele forsirati že davno izraženo zahtevo učiteljskega, naj nadzorniki ne bodo samo pregledniki, kritiki in ocenjevalci učiteljevega dela, temveč naj tudi sami pokažejo, kako se uči, kako se dosežajo uspehi, kakšne so »novotarije« in kako se jih v šoli praktično demonstrira in kako se odstranjujejo ovire, ki jih pouku in uspešnemu delu zoperstavljajo socialna nasprotja in tisočere tegobe v vsakdanjem življenju. Le na ta način se bo z delom in konstruktivnim študijem in medsebojnim podpiranjem in medsebojnim korigiranjem v blagohotni obliki in medsebojnem razumevanju odstranili tisti nevidni, a zato tem bolj nezaželeni zid, ki ga je moderna šola med učiteljem in učencem že davno podminirala, ki pa med učiteljem in šolskim nadzornikom prečesto še zmerom zastira razgled na važnejše pridobitve pedagogike. Tako se je le prerado dogajalo, da je prenekateri šolski nadzornik pri svoji kritiki učiteljevega dela citiral § 44. zakona o nar. šolah, on sam pa je bil zaradi prezaoplenosti v prosvetni pismarni ali neinformiranosti o pridobitvah pedagogike književnosti kaj malo obveščen o vseh tistih elementarnih zahtevah, ki jih je znal mogoče uveljaviti samo v teoretični obliki, da je na zunaj zadostil administrativnim predpisom o nadzorovanju šole, učiteljskega i. t. d.

Obljubljam pa se v tem prevažnem vprašanju temeljite izpremembe, saj so — z upoštevanjem § 44. zakona o nar. šolah — šolski nadzorniki bili do konca šol. leta 1936/1937. dolžni izdelati načrte vzglednih predavanj, ki jih bodo odslej dvakrat v letu priredili za učiteljsstvo svojega sreza. Razume se, da je učiteljsstvo pozdravilo odlok prosvetnih oblasti, ki kritiko teh vzglednih predavanj ne samo želi, temveč nalaga učiteljsstvu, da se obvezno udeležuje diskusije o doseženih smotrih takih vzglednih predavanj. Da se bo pri tem samo od sebe načelo tudi vprašanje »šolskega svetovalca« (tudi z ozirom na notranjo vrednost in pomen tega naziva), se razume, kajti zares dober in konstruktiven šolski nadzornik bo moral poslej znati tudi »svetovati«, ne pa samo »nadzirati«. S to načelno nujo v preusmeritvi nadaljnega tesnega sodelovanja šolskega nadzornika z učiteljskim in internim šolskim delom pa bo tudi problematičnost nadziranja šole in učiteljske izgubila še oni zadnji tajinstven prizvok in pridevek, ki se je še tu in tam mogoče drži. — Vsem tem dogajanjem pa bo nujno sledila kvalifikacija, ki bo pridržana v presojo slehernemu pedagogsko orientiranemu učitelju, namreč, da mora imeti »nadzornik višjo spremu od one, koju imajo učitelji, koje nadzirava«, kakor je upravičeno poudaril v svojem članku »Školski nadzor nije suvišan« (Pravda, 6. sept. 1934.) znani srbski pedagog Hadži-Tašković.